

Marco - Mänskliga rättigheter

När jag börjar prata om mänskliga rättigheter brukar jag ställa frågor till åhörarna. Den fråga som jag ställer är:

När du är ute och kör bil och ser ett barn på vägen, varför stannar du för barnet?

Jag brukar få svaret: det är naturligt, det kommer inifrån, det är en instinkt – eller något annat väldigt bra svar. Det är väldigt få som svarar att det beror på trafikreglerna.

Det här visar dynamiken i mänskliga rättigheter. Det ena är värderingar: Varför stannar jag? Jo, det kommer inifrån. Jag som vuxen ska skydda barnet – det är ju självklart. Det är nästan svårt att förklara varför jag stannar, men jag gör det därför att värderingarna sitter i mitt system och jag som vuxen vill inte skada ett barn. Det är min uppgift att skydda det här barnet på något sätt. Så där finns värderingarna i en sådan grupp.

Och andra sidan, om vi inte hade en trafikförordning, hur skulle det se ut i trafiken då? När vi ser ett bostadsområde så ska vi ha extra uppmärksamhet, köra 30 km/tim och vi ska förhålla oss till varandra på olika sätt, med ett regelsystem. Exakt så är det med de mänskliga rättigheterna.

Det ena är en värdegrund som ligger bakom ett antal stödregler. Vi fick ju den första deklARATIONEN 1948. Två världskrig har plågat mänskligheten, och då säger man så här: nu måste vi få slut på det här. Hur får vi slut på det?

Då börjar man prata om vilka värderingar som skulle vara gemensamma för hela världen, som skulle bli norm för hela systemet. Därefter skulle det bli tydliga spelregler så att vi människor inte betar oss mot varandra på ett farligt sätt.

Man satte igång ett hårt arbete och man gjorde det här väldigt tydligt. Det är FN som utser en kommitté som ska arbeta med det här och så småningom får man en väldigt tydlig inriktning på vad mänskliga rättigheter är för något. Vi får en deklARATION med 30 artiklar. I de artiklarna finns ungefär 150 olika rättigheter uppräknade för att vi inte ska kriga mot varandra, för att vi inte ska diskriminera människor, för att vi ska kunna ha ett system som är rättssäkert och bra på alla sätt. Det här är bakgrunden till mänskliga rättigheter. Att vi får ett normsystem som vi ska vara överens om. Samtidigt får vi spelregler. DeklARATIONEN kom 1948 och undertecknades i Paris.

Så småningom kommer kommissionen, som är ett juridiskt bindande dokument som länderna skriver på. De börjar från 1965 och fram till 2009, så kallade kärnkommisioner.

Den första kommissionen var mot rasism.

Den andra kommissionen handlar om grundläggande medborgarpolitiska rättigheter.

Den tredje handlar om sociala, kulturella och ekonomiska rättigheter.

Och sedan kommer så småningom kvinnors rättigheter 1979.

Förbud mot tortyr.

Barnets rättigheter kom 1989, och därefter ett antal kommissioner.

I dag har vi nio kärnkommissioner och därmed spelregler.

I mänskliga rättigheter har vi negativa rättigheter och positiva rättigheter.

Negativa rättigheter är sådant som du har rätt att slippa. Du ska inte bli diskriminerad, du ska inte bli torterad. Polisen eller myndigheter ska inte komma och rota i dina brev. Det finns en massa saker som du har rätt att slippa – vi kallar dem för negativa rättigheter.

Sedan har vi positiva rättigheter, det vill säga sådant som du ska få. Rätt till utbildning, rätt till liv, rätt till sjukvård och så vidare. Då har vi båda delarna. Precis som i trafikförordningen – du får inte göra vad som helst. Du ska kunna räkna med att alla kör på höger sida, att andra trafikanter är uppmärksamma. Du ska slippa farliga trafikanter. Vilket inte är en garanti för att du ska slippa dem, men så är det. Samtidigt får du rättigheter att föra din bil framåt i trafiken på ett säkert sätt. Det här ska du slippa, och det här ska du få.

Om jag överför detta till vårt eget arbete inom idrotten, så ska ju människor ha rätt att slippa en massa saker. De ska slippa diskrimineras, slippa trakasserier, slippa allt djävulskap som människor kan hitta på. Därmed ska de få rätt att utöva idrott. Rätt att syssla med friskvård, rätt att ta för sig, rätt att välja den gren man vill satsa på och så vidare.

Det finns negativa rättigheter, och det finns positiva rättigheter.

Det mest intressanta inom mänskliga rättigheter och den bakgrund vi har inom mänskliga rättigheter, det är vår lilla felöversättning i svenska texten.

I Artikel 1 står det i den svenska översättningen:

”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.” Det blir ett litet mantra för oss att vi är lika mycket värda. Det garanteras redan i förordet att vi är lika mycket värda. Men här står det inte så. Det står: ”All human beings are born free and equal in dignity and rights.”

Alla människor är födda fria och jämlika i värdighet och rättighet. Begreppet värdighet, dignity, det är det som anger varför vi inte ska bli behandlade på ett visst sätt. Och det är det som anger varför vi ska få vissa saker. Om vi tänker på barn och barnkommissionen som kom 1989 som en grund för vårt sätt att tänka. Där börjar förordet med ”vi erkänner alla grundläggande värdighet”.

Som idrottsledare, eller någon annan som arbetar med barn, hur ska vi kunna garantera att våra barn mår bra? Jo, vi erkänner deras värdighet. Genom att vi erkänner deras värdighet kan vi inte bete oss hur som helst, eller hur? Utan då ska vi ge en massa saker till barnen. Vi ska ge stöd, uppmuntran och lyfta fram även dem som inte hänger med från början, för att vi tror på

värdigheter. Så det här är grundläggande förståelsen för mänskliga rättigheter – vi är lika mycket värda. Hur ska vi se på varandra som människor? Vi ska behandla varandra som syskon.

Artikel 2 säger att vi inte ska bli diskriminerade. Artikel 2 ska även garantera att vi också har skyldigheter mot varandra.

1989 kommer barnkommissionen, som är en så kallad kommission som inte är derogerbar. Derogerbara kommissioner innebär att i vissa lägen kan vissa rättigheter tas bort. Barnkommissionen är inte en derogerbar kommission – den ska gälla i alla sammanhang. Rädda Barnen och andra organisationer försöker göra barnkommissionen till lag. Den är liksom införlivad i vår lag, men den är inte tydligt en lag hos oss, och det är en kamp om att kommissionen verkligen ska ses som en lag. Den är icke-derogerbar. Den gäller i varenda situation: den gäller i krig och den gäller i fred.

Där garanteras massa saker för våra barn också, eller hur? Sådant som är väldigt viktigt i allt ungdomsarbete som vi har att utgå ifrån. Värdigheten garanteras. Alla möjliga rättigheter, till och med rätten för friskvård och att ta för sig, i slutet av artikel 31. Barnets bästa kommer i fokus.

Här har vi då, som jag upplever det, två viktiga dokument som skapar någon form av regelsystem men som också grundar sig i värderingar. Det är den universella deklarationen om de mänskliga rättigheterna och barnkommissionen som styr det här och som vi kan hämta styrka ifrån när vi ska argumentera. Jag har jobbat ganska mycket med jämställdhetsfrågor och ibland har diskussionen mer handlat om vad vi tycker om jämställdhet. Vet inte om ni varit med om det någon gång?

Särskilt i sammanhang där många män är med och så ska man få in kvinnor i arbetet. Då börjar män tycka saker och ting. Men jämställdhet är en grundläggande mänsklig rättighet. Det finns en kommission som handlar om kvinnors rättigheter. Baserar man jämställdhet, inte på tyckande utan på rättigheter så blir saken självklar. Vi måste ha det här grundläggande rättighetstänkandet i allt vi gör.

Det ger oss styrka i argumentation. Jag bryr mig inte om hur mycket du tycker kvinnor passar på det här jobbet eller inte, det är deras rätt att få välja det här jobbet själv. Jag ska inte ha synpunkter på deras val. På det sättet tror jag att rättigheterna är både en värdering som är djupt grundad i oss, precis som barnet på vägen. Att jag tror på det här, agerar utifrån det här. Men det är också ett regelsystem som är väldigt tydligt. Då tror jag att vi har en bas att stå på som är väldigt unik.